

УДК 338.32:658.152.5

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Сметанюк О.А., к.е.н.

Базалицька А.В.

Вінницький національний технічний університет

У статті розглянуті теоретичні основи відтворення основних засобів, розкрито суть амортизаційної політики та розроблено напрями поліпшення використання та відтворення основних засобів підприємств.

Ключові слова: відтворення основних засобів, фінансове забезпечення відтворювального процесу, джерела фінансування, амортизаційна політика.

In the article the theoretical foundations of reproduction of fixed assets are analysed, the essences of amortization politician are examined and direction of improvement of use and reproduction of fixed assets of enterprises are developed.

Keywords: recreation of fixed assets, financial providing of recreation process, source of financing, efficiency, amortization politician.

Актуальність проблеми. За ринкових умов господарювання проблема дослідження фінансового забезпечення відтворення основних засобів в Україні набула актуальності. Діяльність будь-якого підприємства передбачає наявність засобів виробництва та відповідних матеріальних умов. Необоротні активи, а саме основні засоби, сьогодні залишаються одними із найголовніших факторів виробництва. За останні роки спостерігається негативна тенденція у відтворенні основних засобів, тобто стан основних засобів можна визнати незадовільним, оновлення матеріально технічної бази виробництва здійснюються низькими темпами, запровадження нових технологій для багатьох підприємств є досить проблематичним. Перш за все це обумовлено обмеженістю фінансових ресурсів підприємств. Вирішення цих проблем сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств та поліпшенню економічного стану країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі дослідженню даних питань в своїх роботах приділяли такі вчені, як О.А.Євтушенко, О.І. Авраменко, Є.В. Романенко, О.Г. Агрес, Т.Ю Бон-

даренко, Д.Г. Матукова. Зокрема Євтушенко О.А. досліджував фінансове забезпечення відтворювального процесу в Україні та теоретичні аспекти відтворення основних засобів, Бондаренко Т.Ю, Матукова Д.Г. розглядали проблеми відтворення основних фондів та амортизаційну політику підприємств, Агрес О.Г. займався розвитком джерел фінансування для відтворення основних засобів, Авраменко О.І., Романенко Є.В. вивчали проблеми організації обліку амортизації основних засобів в бухгалтерському і податковому обліку.

Однак незважаючи на низки наукових розробок, проблема фінансового забезпечення відтворення основних засобів в Україні не дістала системного розв'язання.

Метою роботи є дослідження джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів та розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансове забезпечення відтворювального процесу - це покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, які акумулювали суб'єкти господарювання і держава. Мета фінансового забезпечення відтворення основних засобів - формування па підприємстві необхідних коштів для відтворення виробничого потенціалу, основне завдання - прийняття рішень щодо складу та структури джерел фінансування цього процесу [1].

Серед джерел фінансування відтворення основних засобів виділяють внутрішні та зовнішні. Внутрішні складаються з власних та залучених, зовнішні - з позичених та централізованих. До власних джерел відносять амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, кошти засновників, до залучених - внески членів трудового колективу, кошти від емісії акцій та цінних паперів, кошти від продажу майна підприємства, кошти від здавання основних засобів в оренду; до позичених - іноземні інвестиції, лізинг, банківські кредити та інші позики кошти страхових, венчурних, пенсійних та інших фондів, до централізованих - кошти державного та місцевих бюджетів, кошти державних та позабюджетних фондів (гранти), кошти благодійних фондів.

Джерела фінансування також поділяють і за напрямками використання: ресурси, що спрямовуються на розширене відтворення основних засобів, ресурси, що спрямовуються на просте або розширене відтворення, ресурси,

що спрямовуються на просте відтворення основних засобів [2].

Власні кошти підприємств складаються з амортизаційних відрахувань, нерозподіленого прибутку, надходжень від здачі майна в оренду, додаткового капіталу та ін. Нерозподілений прибуток є власним джерелом фінансового забезпечення відтворення основного капіталу. Він характеризує частину прибутку підприємства, отриманого в попередньому періоді й не використаного на споживання власниками та персоналом, яка реінвестується на розвиток підприємства. Необхідною умовою для наявності цього джерела є прибуткова діяльність підприємства.

Амортизаційні відрахування є одним з найважливіших джерел фінансування відтворення основних засобів, що дозволяє покращити їх склад і структуру, підвищити конкурентоспроможність випущеної продукції. Це джерело фінансування не оподатковується та зменшує розмір оподаткованого прибутку підприємств, не потрібні додаткові витрати, пов'язані з мобілізацією цих коштів. Розмір амортизаційних відрахувань залежить від норм амортизації та балансової вартості основних фондів. У практичній діяльності підприємства застосовують різні методи нарахування амортизаційних відрахувань, при цьому дотримуючись амортизаційної політики держави. Методи амортизації дозволяють регулювати інвестиційні процеси, знижувати податкове навантаження на підприємство.

Варто зазначити, що згідно із законодавством України підприємства всіх форм власності мають право проводити щорічну індексацію балансової вартості груп основних засобів. Цей процес визначає дійсну вартість відтворення залежно від рівня цін і впливає на обсяг амортизаційних відрахувань [3].

Вибір методу нарахування амортизації є важливим елементом системи. Обираючи метод нарахування амортизації, підприємства мають звернути увагу на переваги та недоліки кожного з методів у певних виробничих умовах.

Підпунктом 145.1.5 п. 145.1 ст. 145 Розділу III Податкового кодексу встановлено, що амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: 1) прямолінійного; 2) зменшення залишкової вартості; 3) прискореного зменшення залишкової вартості (при чому цей метод застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів

основних засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби)); 4) кумулятивного; 5) виробничого [4].

Проаналізувавши методи нарахування амортизації основних засобів, слід зазначити, що жоден з цих методів не дає однозначної відповіді на проблему розподілу амортизованої вартості.

Тому при виборі підприємством методу амортизації слід враховувати такі положення:

1) якщо основні засоби приносять більше доходу на початку строку корисного використання, то слід застосовувати методи прискореної амортизації. Це пояснюється тим, що в перші роки експлуатації продуктивність є найбільшою, а в кінці строку експлуатації - зростають витрати на ремонт;

2) якщо майбутня динаміка доходу тісно пов'язана з фактичним обсягом випуску продукції впродовж строку корисного використання, то слід використовувати виробничий метод;

3) у випадку неможливості передбачення з достатнім ступенем надійності динаміки наступних витрат метод нарахування амортизації може бути обраний, виходячи з простоти розрахунків, що сприяє зниженню витрат на ведення обліку [5].

Сьогодні амортизаційна політика є діючим інструментом активізації інвестиційних процесів, вона повинна забезпечити надійне внутрішнє джерело фінансування капітальних вкладень. Статистичні данні свідчать, що саме у розвинених країнах за рахунок амортизації на підприємствах формується до 80% інвестицій.

На підприємстві амортизаційна політика сьогодні не створює мотивації до швидкого відновлення основних фондів і накопичення необхідних для відтворення основних фондів фінансових ресурсів. Тому на сучасному етапі результати впровадження механізму амортизації є дуже скромними. Недоліками амортизаційної політики підприємств є наступні:

- підприємствами (при наявності серед них великої кількості збиткових) використовується прискорена амортизація, хоча вона зможе дати перевагу лише рентабельним підприємствам;
- скорочення числа норм амортизації, що використовуються при нарахуванні амортизації, порушило економічно обґрунтовані строки їхнього відтворення;

- для більшості видів основних фондів підприємств норми амортизації необґрунтовано завищені;
- амортизація нараховується від залишкової, а не відновленої вартості основних фондів; все це призводить до продовження амортизаційного періоду, а також строків окупності капітальних вкладень [6].

Більша частина інвестицій в основний капітал фінансується за рахунок коштів приватного сектору. Основним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал в Україні є власні кошти підприємств та організацій. Зростає роль кредитів банків та інших позик. Слід зазначити, що і в умовах розвитку кредитування банки віддавали перевагу напрямам бізнесу з швидким обігом коштів.

Знижується частка централізованого фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, що є закономірним в умовах ринкової економіки. Бюджетні кошти повинні застосовуватися для фінансування інвестицій в об'єкти соціальної інфраструктури, а також в такі проекти, які носять інноваційний характер і існує потреба фінансування їх закінчення.

Частка коштів іноземних інвесторів в структурі інвестицій в основний капітал незначна. Це пояснюється високим рівнем інвестиційного ризику в Україні, який зумовлюється нестабільністю економічної та політичної ситуації, високим рівнем тінізації економіки, недосконалістю законодавчої бази, що регулює діяльність суб'єктів підприємництва в Україні [1].

Висновки. На підставі вище проведеного дослідження можна зробити висновки про необхідність заходів щодо удосконалення фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

Для цього пропонуємо провести такі заходи: формування економічної і правової бази для впровадження раціональних методів відновлення основного капіталу; стимулювання інвестиційної ініціативи суб'єктів господарювання з боку держави; надання податкової знижки тільки тим підприємствам, що мають документальне підтвердження інвестиційного використання коштів та амортизаційного фонду; дозволити підприємствам самостійно обирати й змінювати метод амортизації з повідомленням податкових органів до початку податкового року, а також самостійно обирати період відшкодування первісної вартості при застосуванні

прискореної амортизації; запровадити контроль за цільовим використанням амортизаційних коштів у разі, коли підприємства обирають нелінійні методи амортизації; необхідне впровадження податкових пільг на прибуток, який інвестується в оновлення основних засобів, особливо на інноваційний розвиток виробництва необхідно впровадження чіткої програми пріоритетного кредитування окремих галузей економіки та виробництв; необхідно впровадження державних програм з метою покращення інвестиційного клімату в Україні, які повинні підвищити обсяг, як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій на відтворення основних засобів.

В результаті впровадження вище зазначених заходів можна отримати поліпшення фінансового стану і результатів господарської діяльності підприємств, а також створення умов для інноваційної діяльності підприємств у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Євтушенко О.А. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів в Україні// Економічні науки. –20 – №1(55). – С.127-129.
2. Євтушенко О.А Теоретичні аспекти відтворення основних засобів// Вісник ХНУ/ Економічні науки – 2011 - №2, Т.2. – С.39-42.
3. Агрес О.Г Розвиток джерел фінансування для відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_2/216.pdf
4. Проект Податкового кодексу України від 02.12.10 №2755-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zwed_n/webproc4_1?id=&pf3511=37984.
5. Авраменко О.І. Проблеми організації обліку амортизації основних засобів в бухгалтерському і податковому обліку/ О.І.Авраменко, Є.В. Романенко//Облік, аналіз, аудит [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_3/NV-2011-V3_63.pdf.
6. Бондаренко Т.ЮГ. Амортизаційна політика підприємства: проблеми відтворення основних фондів/Т.Ю Бондаренко, Д.Г. Матукова // Вісник КНЕУ – 2010. - №2(22). – С.40-42.